

12. MAJ 2015.

BR. 392

BILTEN

NEDELJA U SVETU ENERGETIKE

POVRATAK KORENIMA

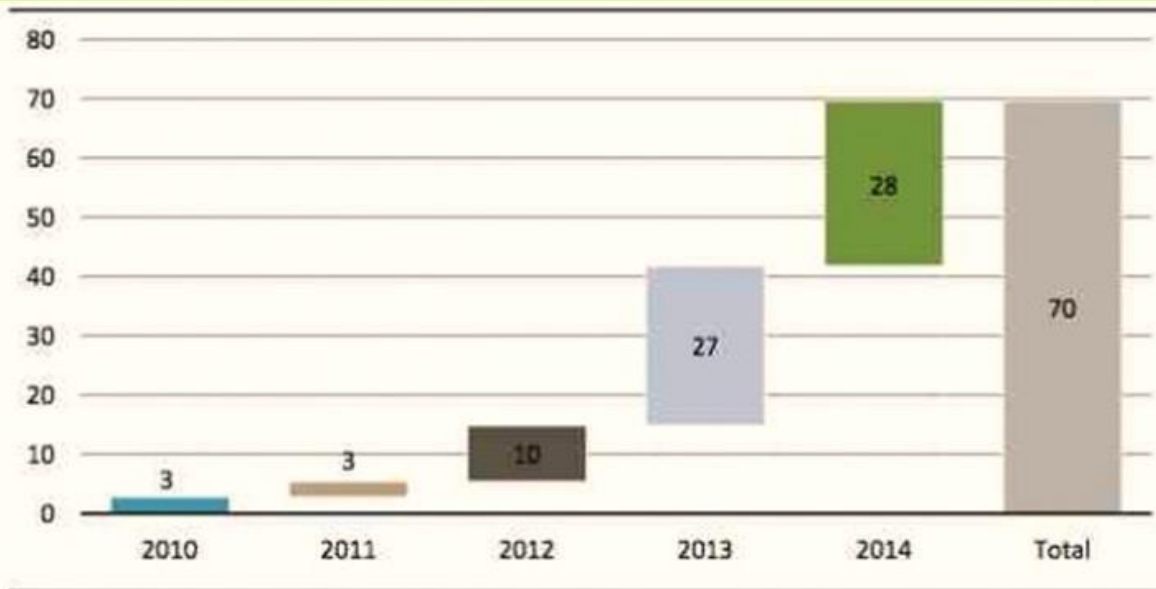
KAKO ZELENA ENERGIJA IZBACUJE UGALJ I GAS

WWW

TEMA BROJA: KAKO OBNOVLJIVI IZVORI IZBACUJU UGALJ I GAS SA TRŽIŠTA EVROPE?

BAZEL - Brže nego što su mnogi analitičari predviđali, prodor ponude električne energije iz obnovljivih izvora izbacuje sa energetske tržišta Evrope trenutno ključne izvore proizvodnje ove vrste energije, uglj i gas, pokazuje nova analiza tima eksperata globalne konsultantske kuće UBS. Prema podacima iz analize, nekih 70GW kapaciteta elektrana na uglj i gas ugašeno je samo u poslednjih pet godina, a trend se ubrzava. (Vidi Tabelu ispod)

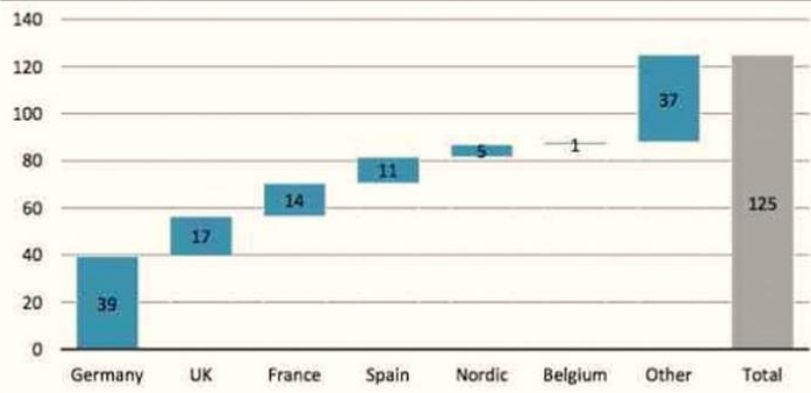
ZATVARANJE TE NA UGLJ I CCGT POKAZUJE VELIKO UBRZANJE IZMEĐU 2013-14. (GW)

Izvor: UBS

To međutim nije kraj. Kombinacija smanjene potrošnje i otvaranja novih OIE u naredne dve godine prinudno će zatvoriti još najmanje 24GW TE kapaciteta (ugalj i gas) u Evropi, a moguće dodatnih 30GW kako bi se time

TE NA UGLJ I CCGT KOJE BI TREBALO DA SE ZATVORE ZBOG NEGATIVNIH CF (Procena za 2017. u GW)

Izvor: UBS

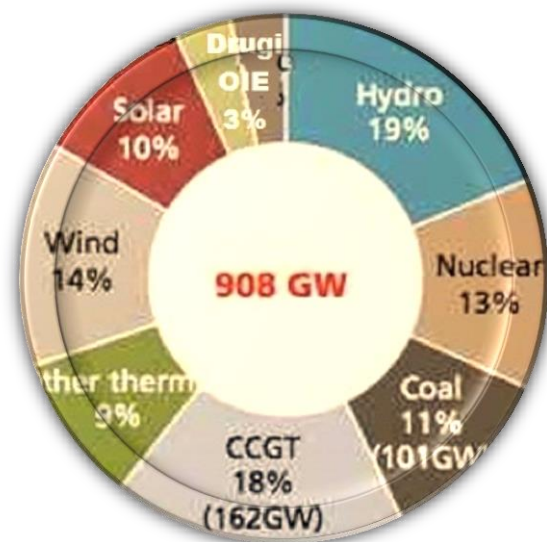
nastavlja sa trendom najvećeg prodora OIE u energetsom miksu, ali je značajan broj ovih konvencionalnih elektrana u Britaniji, Francuskoj i Španiji takođe pod rizikom.

obežbedila stabilna profitabilnost preostalih elektrana na ova dva fosilna izvora energije, pokazuje studija. UBS međutim napominje da postoji rizik po mnoge druge elektrane, jer je analizom utvrđeno da bezmalo polovina od preostalih 260GW TE na uglj i gas u Evropi beleži negativne novčane tokove (cash-flow CF), odnosno ne zarađuju dovoljno za pokrivanje osnovnih troškova. Na Tabeli levo se vidi da su mnogi od tih kapaciteta u Nemačkoj, koja

Na pitanje - šta činiti u ovoj situaciji - UBS poručuje tvorcima evropske energetske regulative da razmisle o nuđenju podsticaja proizvođačima električne energije iz fosilnih izvora, preko sistema plaćanja za održavanje kapaciteta, ili da obezbede da njihove elektrane ostvaruju prihode potrebne da ih vlasnici ne zatvore. UBS navodi da teret ovakve politike po račune potrošača može biti relativno mali i dodati svega 0,2% uvećanja cena električne

energije u Evropi, ili ukupno tek nešto više od milijardu evra godišnje. Portal reneweconomy.com međutim, ukazuje da je unutar EU otvorena oštra debata oko tzv. mera podrške mehanizmima kapaciteta (Vidi Bilten AERS br. 391). Vlada Nemačke za sada ne samo što odoleva pritiscima da uvede plaćanja za održavanje tzv. rezervnih kapaciteta, već i razmatra uvođenje novog nameta najvećim emiterima gasova staklene bašte, u prvom redu termoelektranama. UBS konstatuje da bi u slučaju potencijalnog zatvaranja pomenutih 125 GW kapaciteta evropski elektroenergetski sistem ispao iz ravnoteže, ostavši bez dovoljno rezerve za pokrivanje potreba u špicovima potrošnje struje. Analitičari UBS-a ipak konstatuju da tržište reguluje rastom cena u ovakvim situacijama manjka kapaciteta, odnosno ponude, što opet stimuliše ulaganja u nove elektrane i vraća ovaj segment energetskeg tržišta u ravnotežu.

Analiza UBS-a donosi na kraju i zanimljiv grafikon (iznad) koji daje presek različitih izvora energije u Evropi, po kapacitetima. Ugalj i gas trenutno zahvataju svega 30% tih kapaciteta.

REGULATIVA - POLITIKA

Maroš Šefčovič: Energetska unija dobija lice u narednih sedam meseci

BRISEL - Evropska Energetska unija dobiće oblik u narednih sedam meseci, rekao je potpredsednik Evropske komisije kome je poverena realizacija ovog projekta, Maroš Šefčovič. U prošlonedeljnom govoru na jednom skupu u Briselu, Šefčovič je rekao da evropske vlasti trenutno rade na pojašnjenju posledica formiranja Energetske unije po građane, privredu i ekologiju kod svake od zemalja članica EU. On je dodao da će narednih meseci o ovome razgovarati sa vladama i kompanijama zemalja članica, da bi pre kraja godine izašao sa prezentacijom „Stanje Energetske unije“. *Natural gas Europe*

Postignut dogovor o formiranju stabilizacione rezerve dozvola za emisije gasova

BRISSEL - Vlade Evropske unije i Evropski parlament postigli su 5. maja dogovor o formiranju, počev od 2019, „rezerve za stabilizaciju tržišta ETS“ dozvola za emisije štetnih gasova - dve godine pre ranije predviđenog roka. Ova „rezerva“ radiće kao neka vrsta centralne banke koja može da povuče sa tržišta dozvole kojima se (po jedinici) kupuje pravo na emitovanje jedne tone ugljendioksida. Analitičari procenjuju da na tržištu Evrope postoji višak od oko dve milijarde dozvola, što je obezvređilo, a samim tim i obesmisllilo ovu ključnu polugu klimatske politike EU. Dogovor postignut prošle nedelje odobrava da 900 miliona dozvola, koje su lane privremeno povučene sa tržišta ETS-a, ode direktno u rezervu, čime je izbegnut udar koji bi po cene dozvola izazvalo njihovo ranije vraćanje u promet. Provajder energetskih cenovnih i drugih informacija, **Platts** saopštio je da čak i da se cena ETS dozvole udvostruči na 15 evra po toni CO₂ to verovatno neće biti dovoljno da u većoj meri smanji proizvodnju električne energije iz uglja, odnosno neutrališe ključni izvor emisija gasova sa efektom staklene bašte na Starom kontinentu.

Usvojena direktiva za ograničavanje emisija gasova iz kotlova srednje veličine, uz izuzetke

STRAZBUR - Komitet za prirodnu okolinu evropskog parlamenta izglasao je 6. maja pravila kojima ograničava nivo emisija štetnih gasova iz kotlova srednje veličine, ali uz neke izuzetke i vremenske pomake za pojedine sektore uključujući tu i rafinerije nafte. Direktivom su obuhvaće sve instalacija u kojima se sagorevaju goriva, a koje sadrže termalni input između jednog i 50 megavata. Usvojena su odlaganja u rokovima primene za gradske toplane, ili instalacije u kojima se sagoreva biomasa, kao i izuzeća za čitave sektore, kao što su rafinerije nafte i platforme za bušenje na otvorenom moru, prenosi portal evropskog parlamenta, europarl.europa.eu

Enel se dodatno okreće obnovljivim izvorima energije

RIM - Najveća italijanska javna kompanija Enel planira da uveća za 27 odsto uveća investicije u obnovljive izvore

energije, uprkos tome što je pojeftinjenje sirove nafte dodatno ugrozilo cenovno-troškovnu konkurentnost solarnog i vetro energetskog sektora u odnosu na jeftinija fosilna goriva. „Zelena“ elektroenergetska podfirma Enela, Enel Green Power planira da poveća kapitalne investicije na 2,1 milijardu evra i održava taj nivo i tokom 2017., u odnosu na 1,66 mlrd evra uložениh tokom 2014. Čelnik Enelove podfirme, Frančesko Venturini, rekao je, predstavljajući strategiju kompanije prošle nedelje, da su tokom poslednje dve godine i zemlje proizvođači nafte ušli u sektor obnovljivih

izvora, što je pre toga delovalo nezamislivo. „Za njih ima više smisla da proizvode energiju za svoje potrebe iz obnovljivih izvora, nego da sagorevaju sopstvenu naftu, ili gas“, rekao je Venturini. **Bloomberg**

Siemens otpušta dodatnih 4.500 zaposlenih iz elektroenergetskog i gasnog sektora

FRANKFURT - Konglomerat Siemens saopštio je da će otpustiti dodanih 4.500 svojih radnika na poslovima širom sveta, u sektorima proizvodnje električne energije i prirodnog gasa, gde beleži gubitke. Novi rez dolazi posle već 7.800 otkaza najavljenih ranije ove godine. Siemens je pojasnio da su njegovi sektori električne energije i gasa opterećeni „regulatornim promenama, masivnim padom cena, agresivnom konkurencijom i viškom kapaciteta u nekim regionima. **Fortune**

ČEZ se povlači iz trke za slovačku elektroprivredu

BRATISLAVA - ČEZ je objavio povlačenje iz tendera za kupovinu 66% udela italijanskog Enela u slovačkoj elektroprivredi Slovenske Elektrarne, pošto je slovačka vlada objavila da namerava da poveća svoj udeo u firmi i zatražila od Enela da dovrši četvrti blok u nuklearnoj elektrani Mohovce. MOL-ova podfirma Slovnaft podnela je zajedničku indikativnu ponudu sa mađarskim MVM-om, a u trci ostaje i češki energetski holding EPH. Slovački udeo u Slovenskim elektrarnama iznosi 34%, a premijer Robert Fico zatražio je čak od Enela da vrati 490 miliona evra koje je navodno neopravdano zaradio upravljajući slovačkom elektroprivredom, objavio je **Portfolio**.

Gasprom dogovorio popust sa manjim klijentima iz Turske - ne i sa državnim Botasom

Miler: Gas kroz Turski tok u decembru 2016.

MOSKVA, ANKARA - Turski tok će početi sa radom u decembru 2016., rekao je šef Gasproma Aleksej Miler. "Sporazumom je dogovoreno da će puštanje u operativan rad i početak isporuke gasa preko Turske biti 2016. godine", rekao je Miler u četvrtak posle sastanka sa turskim ministrom energetike Tanerom Jildizom, prenosi **Russia Today**.

MOSKVA - Gasprom se posle nekoliko meseci pregovora saglasio da jednim brojem turskih uvoznika gasa oko visine popusta na cenu prirodnog gasa, ali ne i sa glavnim klijentom u toj zemlji, državnom kompanijom Botas. Kako javlja **Sputnik News**, sa sedam distributera, koji ukupno uvoze 10 milijardi kubika godišnje ruskog gasa (30% od ukupnog izvoza Gasproma u tu zemlju) dogovoreno je da se cena snizi sa 374, na 300 dolara za 1.000 m³ za prvi kvartal 2015. godine. Za drugi kvartal cena bi iznosila 260 dolara za 1.000 m³. Sporazum o popustu važiće retroaktivno od 1.1.2015. godine, što znači da će Gasprom

morati da vrati deo novaca koji su turske gasne distributivne kompanije već platile za isporučeni gas od početka ove godine. Prema nekim procenama, radi o iznosu 250 - 300 miliona dolara. Turska državna gasna firma koja je najveći uvoznik od Gazproma, još nije postigla dogovor o popustu, a pregovori su se navodno našli u slepoj ulici, prenosi **Sputnik, WPCSERBIA**

Turska najavljuje jednog ili dva nova partnera u projektu gasovoda TANAP

ANKARA - Ministar energije Turske Taner Jildiz najavio je ulazak novih partnera u evropski projekat gasovoda TANAP, deo Južnog gasnog koridora kojim će se azerbejdžanski gas transportovati preko teritorije Turske, do Grčke, gde će ga preuzeti Transjadranski gasovod. Jildiz je rekao da Ankara planira razgovore sa novim partnerom, „ili dvojicom“, ali nije pominjao imena kompanija. Južni gasni koridor mnogi smatraju rivalskim projektom rusko-turskom

planiranom gasovodu Turski tok. Jildiz je u istoj izjavi razjasnio da njegova zemlje, kao partner Gaspromu u Turskom toku, neće tim putem uvećati svoj postojeći uvoz gasa iz Rusije. On je rekao da će 16 milijardi kubika gasa iz Turskog toka zapravo zameniti gas koji sada ide Zapadnim (Tnans-balkanskim) gasovodom. Preostalih 46-47 milijardi kubioka gasa iz ostale tri planirane cevi Turskog toka namenjene su evropskom tržištu, kazao je Jildiz, a prenosi **Natural Gas Europe**.

EU očekuje u 2019. prvi gas iz Turkmenistana - Šefčovič

AŠHABAT – Evropska unija očekuje da do 2019. počne da prima i gas iz Turkmenistana, rekao je za **Reuters** potpredsednik Evropske komisije zadužen za energetska uniju, Maroš Šefčovič. On nije precizirao količine gasa koje bi iz Turkmenistana mogle biti dopremene do Evrope, ali su turkmenistanski zvaničnici u martu izjavili da bi to moglo biti između 10 i 30 milijardi kubika godišnje. Šefčovič je prošle nedelje u glavnom gradu Turkmenistana pregovarao o

opciji uključenja te zemlje u projekat Južnog gasnog koridora, kojim azerbejdžanski gas treba da stigne do Evrope. Odgovarajući Reutersu, Šefčovič je rekao da je u Ašhabatu „ostvaren politički dogovor“ o ovoj temi između EU, Turkmenistana, Azerbejdžana i Turske. Turkmenistanski gas bi se uključio u Južni gasni koridor priključkom na njegovu drugu deonicu, gasovod TANAP. Da bi to bilo moguće, Turkmenistan mora da izgradi gasovod dužine 300 km koji bi išao ispod Kaspijskog jezera, gde nastaje problem, jer to zahteva i saglasnost Rusije i Irana, napominje **Reuters**. Šefčovič je rekao da bi između 2019. i 2020. godine svi ti gasovodi trebalo da budu završeni. Turkmenistan inače raspolaže sa četvrtim po veličini rezervama gasa na svetu. **WPCSERBIA**

OAPEC: Vlade G7 ubiru 2,5 puta veću zaradu na nafti od izvoznica

DOHA - Vlade najrazvijenijih zemalja uvoznica nafte ubiru na porezima i akcizama na gorivo bezmalo dva i po puta više od zarade članica OAPEC-a, objavila je u svom poslednjem izveštaju Organizacija arapskih zemalja izvoznica nafte. Ukupni prihodi članica OAPEC-a od izvoza nafte u periodu od 2009. do 2013. iznosili su 2.785, 4 milijarde dolara, ili u proseku godišnje 557 milijardi. S druge strane, prihodi od poreza na potrošnju nafte i naftnih proizvoda u zemljama Grupe 7 u istom periodu su dostigli 6.732 milijardi dolara, ili bilion i 346,4 milijardi dolara godišnje, piše u uvodniku majskog izdanja OAPEC-a, a prenosi kuvajtska novinska agencija **KUNA**. U tekstu se konstatuje da ove brojke daju potrošačima tačnu sliku ko je koliko odgovoran za teret cena goriva koje plaćaju i uopšte za stanje na tržištu nafte. **WPCSERBIA**

Sumrak američkih nekonvencionalnih proizvođača nafte

NJUJORK - Sve više američkih naftnih i gasnih firmi prekida rad na istraživanju i proizvodnji nafte i gasa iz škrljaca zbog nedostatka finansijskih sredstava za investiranje, uprkos tome što se cena nafte donekle oporavila na nekih 66 USD/bbl. U januaru je proizvodnja nafte iz škrljaca na velikim američkim poljima Eagle Ford, Bakken i Permian pala za 110.000 bbl/d. Pad cena nafte i sadašnja neisplativost proizvodnje iz ovih nekonvencionalnih umanjili su i broj kreditnih linija koje su banke spremne da ponude američkim naftašima. **WPCSERBIA**

NAŠ REGION

Dve godine od liberalizacije tržišta električne energije u Hrvatskoj

ZAGREB - Posle dve godine od početka liberalizacije tržišta električne energije u Hrvatskoj, situacija se ulaskom konkurencije nije bitnije promenila po ranijeg državnog monopolistu, Hrvatsku elektroprivredu (HEP), piše u ponedeljak **Slobodna Dalmacija**. Od ukupno oko 2,2 miliona domaćinstava, samo su 153 hiljade otkazale ugovore sa HEP-Operatorom distribucionog sistema i odabrale nekog od tri konkurenata - RWE Energija, GEN-I i Hrvatski telekom (HT). To

se pripisuje ustaljenim navikama potrošača, strahu od promena i intertnosti, konstatuju novine. Prema dostupnim ciframa, sledeći najveći snabdevač je RWE Energija, koja ima oko 100 hiljada korisnika. U GEN-I-ju ne otkrivaju broj svojih kupaca. HT je poslednji krenuo na tržište električne energije i takođe ne želi da govori o broju kupaca. Dolaskom novih snabdevača na tržištu se razvila bitka slična onoj među teleoperaterima. Nude se povoljni paketi, popusti, niže cene, a potrošačima je ponekad teško da se snađu u tim ponudama. Otežavajuća okolnost su i dva računa. Korisnici koji nisu na univerzalnoj usluzi HEP-ODS-a na kućnu adresu dobiju jedan račun za mrežarinu i drugi za potrošenu električnu energiju od svog snabdevača. U RWE Energiji tvrde kako je to glavni razlog što kupci raskidaju ugovore, pa se nadaju da će uskoro biti usvojene zakonske mere za uvođenje jedinstvenog računa za struju. U HEP-u tvrde da je do

sada više od 35 hiljada kupaca raskinulo ugovore s nekim od konkurenata, a velik broj njih se vratio u HEP-ODS. Prema njima, jedan od glavnih razloga raskida ugovora je zabluda u koju su kupci dovedeni lažnim predstavljanjem akvizitera na njihovom kućnom pragu prilikom sklapanja ugovora. Pogodnosti svakog od snabdevača zavise od dužine potpisanog ugovora i odabranog paketa pa je nemoguće utvrditi kolika je zapravo cena kilovatsata kod pojedinog snabdevača, piše **Slobodna Dalmacija**. Korisnicima se nude i druge pogodnosti. HT tako nudi 5 odsto nižu cenu u odnosu na HEP i bonus dobrodošlice od 187,50 kuna, ali uz obavezno trajanje ugovora na 24 meseca. RWE Energija u startu nudi uštedu do 12 odsto u odnosu na cenu HEP-a. Domaćinstvima trenutano nude tri modela, a zavisno od dužine ugovora cene mogu bi niže od 5 do 10 odsto u odnosu na HEP. Iako je dosadašnja liberalizacija tržišta dala svoje pozitivne rezultate, u HT-u, HEP-u i RWE Energiji smatraju da je potrebno promeniti zakonsku regulativu kako bi liberalizacija potpuno zaživela, konstatuje list.

Marathon Oil: Proizvodnja ugljovodonika iz Jadrana najranije od 2025. godine

ZAGREB - Američka kompanija Marathon Oil, jedna od pet koje je vlada Hrvatske odabrala za istraživanje i eksploataciju nafte i gasa na Jadranu, saopštila je da će od ove, do 2018. godine sprovesti seizmičko snimanje i tumačenje podataka. Za period do 2020. godine predviđa istražna bušenja, saopštili su predstavnici hjustonske

naftne kompanije koji su ove nedelje boravili u Hrvatskoj radi „upoznavanja sa svim segmentima ključnim za projekat“. Kako prenosi **Slobodna Dalmacija**, u slučaju pronalaženja komercijalno isplativih ležišta, Marathon Oil samu proizvodnju nafte i gasa ne planira pre 2025. godine. **WPCSERBIA**

Počinje proces realizacije gasovoda između Bugarske i Turske

SOFIJA - Bugarska 8. maja otvara ponude za izradu studije izvodljivosti za gradnju gasovoda između te zemlje i Turske (ITB). Studija za projekat, koji zajednički realizuju Bulgartransgas i turski Botas, uključuje tehničku razradu opcionih ruta za gasovod, procenu njihovog koštanja i utvrđivanje potreba tržišta, kao i da odredi rokove realizacije. Procenjuje se da će taj interkonektor bugarske i turske gasovodne mreže koštati oko 100 miliona evra, a predviđa se da bude izgrađen u 2018. godini. Predviđena ruta gasovoda bi trebalo da bude oko 200 km, a njegov kapacitet tri milijarde kubika gasa godišnje. Bugarska planira da ovom rutom obezbedi vezu sa gasovodom TANAP i tako obezbedi snabdevanje gasom iz Azerbejdžana, pored ruskog gasa kojim trenutno zadovoljava bezmalo sve potrebe zemlje. **Capital, WPCSERBIA**

Gradnja projekta LNG Krk počinje sredinom 2016.

ZAGREB - LNG Terminal na Krku počće da se gradi sredinom 2016. godine i biće završen do 2019, kazao je u ponedjeljak Mladen Antunović, direktor LNG Hrvatska, u emisiji *hrvatskog radija*. Hrvatska neće ulagati u taj projekt, već će ga samo pripremiti prema najboljim svetskim standardima tako da bude privlačan privatnom kapitalu.

Antunović je, međutim, naveo da mu prvi korak u realizaciji nije traženje investitora već prodaja kapaciteta terminala. "Ako imamo prodane kapacitete, mnogo lakše i pod mnogo boljim uslovima ćemo dovesti investitore. Do kraja maja firme imaju mogućnost da iskažu neobvezujući interes, a potom ide postupak pregovaranja sa ciljem sklapanja ugovora", naveo je Antunović. Prema njegovim rečima kapacitet terminala biće šest milijardi kubnih metara gasa, osim ako se ne iskažu manje potrebe. U tom slučaju umesto dva, gradiće se samo jedan rezervoar, rekao je Antunović **WPCSERBIA**